

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра суспільних наук

Силабус навчальної дисципліни

«Основи демократії»

Обсяг навчальної дисципліни	Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин, 3 кредити.
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	За розкладом занять. Кафедра суспільних наук Одеса, вул. Ольгіївська, 13.
Викладач (-і)	К.політ.н., доцент Микола Кулачинський К.і.н., доцент Тетяна Подкупко-Дячкова К.і.н., доцент Олена Уварова
Контактна інформація	Довідки за телефонами: +38 (048) 723-33-55; +38 (048) 712-31-00 E-mail: kafedra_11@ukr.net Консультації: з 14.00 до 16.00 щочетверга, з 10.00 до 14.00 щосуботи

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення дисципліни – вивчення демократичних моделей суспільств, особистості як носія результатів культури, медицини та системи охорони здоров'я як соціального інституту демократичної держави, а також принципів й закономірностей побудови демократичних інститутів.

Мета дисципліни: засвоєння здобувачами вищої освіти знань про закономірності змін історичних форм демократії, формування у них поглибленого розуміння фундаментальних принципів, рис, категорій, цінностей демократії, ознайомлення з основними концепціями демократії, демократичними інститутами і процесами, формування уявлень про розвиток демократії і громадянського суспільства в Україні.

Завдання навчальної дисципліни: знайомство з підходами до терміну «демократія» та до бажаного демократичного інституціонального дизайну з часів Античності до сучасності; розкриття динаміки розуміння демократичного устрою та його актуалізації протягом історичного процесу; виявлення поліваріантності демократичних інститутів та залежності їх ефективного функціонування від певних чинників; розкриття динаміки розуміння демократичного устрою та його актуалізації протягом історичного процесу; виявлення динаміки оцінки політичного устрою як демократичного.

Очікувані результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: методи аналітичного аналізу та застосування набутих знань. Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи в проекції історичного та системоціннісного контексту їх осмислення та особливості системи охорони здоров'я, специфіку медичної освіти кожної країни окремо.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

вміти: враховувати гендерні та вікові особливості пацієнта при обранні засобів та методів медичної і психологічної реабілітації з урахуванням наявних системо-ціннісних орієнтирів культури та медико-гігієнічних знань того суспільства, членом якого являється пацієнт, вміти практично використовувати деонтологічні норми роботи лікаря з урахуванням гуманістичної складової, історичної спадщини та новітніх досягнень в царині медицини, надавати адекватну оцінку впливу соціально-економічних та системо-ціннісних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї та українського соціуму в цілому.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форми і методи навчання:

Дисципліна буде викладатися у формі практичних занять; організації самостійної роботи здобувача.

Методи навчання:

Практичні заняття: словесні методи: бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій; наочні методи: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації); практичні методи: виконання тестових завдань, вирішення ситуаційних завдань.

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять.

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття демократії та її сутність.

Природа демократії, різноманітність уявлень про неї. Еволюція терміна. Багатоманітність форм демократії. Критерії та принципи демократії. Конституюючі ознаки демократії. Економічні, соціальні, культурно-духовні основи демократії. Плюралізм і демократія. Взаємозв'язок демократії та ринкової економіки. Демократія и современность.

Тема 2. Афінська модель демократії.

Причини демократичної форми правління у стародавніх Афінах. Інституційна структура політичної демократії. Політичні ідеї та цілі демократії. Софістська школа: розвиток демократичних вчень. Полісна демократія Арістотеля та Платона. Історичне значення афінської демократії.

Тема 3. Розвиток демократичних засад у Стародавньому Римі.

Загальна характеристика соціально-політичної системи Стародавнього Риму. Формування громадянського права та демократії. Демократичні засади реформ Сервія Тулія. Формування інституту громадянського права та демократії за доби ранньої республіки. Демократія та вчення рабовласницької аристократії. Демократичні ідеї раннього християнства. Підсумки римської демократії.

Тема 4. Формування демократичних ідей: голландська та англійська школи XVII ст.

Основні напрями англійської демократичної думки. Старт нової демократії: природне право Р. Гроція. Демократичні думки у вченні Т. Гоббса. Демократичні засади теорії Б. Спінози. Дж. Локк про демократію у новому суспільстві. Підсумки розвитку демократичної думки за доби Відродження.

Тема 5. Ліберальна та плюралістична моделі демократії.

Ліберально-демократичні погляди Ш.-Л. де Монтеск'є. Погляди на демократію А. де Токвіля. Історична концепція Токвіля. Плюралістична модель демократії Т. Джеферсона.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

Держава М. Оріу як набір інститутів. Теорія поліархії Р. Даля. Слабкості теорії та практики плюралістичної демократії.

Тема 6. Сучасні теорії та практики демократії.

Марксистська концепція демократії. Соціал-демократія Е. Бернштейна та К. Каутського. Елітистська модель демократії В. Парето та Г. Моски. Демократичний устрій за Р. Міхельсом. Л. Штраус та його концепція виключності еліт. Концепція деліберативної демократії Ю. Хабермаса. Співсуспільна (консоціональна) модель демократії А. Лейпхарта. Ш. Муфф та модель агоністичної демократії.

Тема 7. Теоретичні засади та основи демократичного урядування

Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Засади демократичного урядування. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Роль державної влади в умовах демократії.

Тема 8. Механізми захисту прав людини

Сучасне розуміння прав людини. Формування Організації Об'єднаних Націй. Основні документи в галузі захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми захисту прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Тема 9. Роль громадянського суспільства в демократичних реформах у Європі

Огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі. Історія Польщі: Рух «Солидарність». Історія Чехословаччини та Вацлава Гавела. Історія Румунії. Україна та «революція на граніті». Соціальний капітал: його поняття, характеристика, роль та функції.

Тема 10. Виклики для громадянського суспільства

Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні. Молодь та громадянське суспільство.

Тема 11. Громадянськість та демократія

Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії. Переваги громадської участі. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Громадянська культура. Громадянські чесноти. Концепції громадянськості. Оцінка рівня власної залученості.

Тема 12. Демократизм системи урядування

Форми територіального устрою сучасних держав: унітарна держава, федерація, конфедерація. Порівняльний аналіз особливостей адміністративно-територіальної організації сучасних держав. Структура й функції органів територіального представництва та місцевого самоуправління. Статус та функції глави держави. Еволюція президентства в Україні.

Тема 13. Політичні партії в системі демократії.

Роль політичних партій у розвитку демократії. Структура, класифікація та функції політичних партій. Специфіка багатопартійності в Україні. Сучасні партійні системи.

Тема 14. Вибори у демократичному суспільстві

Вибори як інститут демократії. Проблеми освіти виборців. Функції виборів. Принципи демократичних виборів. Виборчі системи: мажоритарна та пропорційна, їх вади та переваги.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра суспільних наук

Виборчий процес: чинники та критерії демократичності. Головні процедури виборчої кампанії. Участь громадян у виборчій кампанії.

Тема 15. Роль засобів масової інформації у демократичному суспільстві

Сутність та суспільне значення засобів масової комунікації. Організація мас-медіа. Функції ЗМІ. Форми власності та контроль за мас-медіа в умовах демократії. Сучасний стан мас-медіа в Україні.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

1. Демократія: від теорії до практики. Підручник курсу / Грір Берроуз; пер. з англ. Ірина Бабаніна. Міжнародна фундація виборчих систем, 2020. 284 с.
2. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2019. 384 с.

Додаткова:

1. Кулачинський М.М. До питання про особливості політичного вчення Томаса Гоббса // Записки історичного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова. – Одеса, 2001. – Вип.. 11. – С.313 – 319.
2. Кулачинський М.М. Біографічний метод дослідження в суспільно-політичній думці країн західної Європи XVI – XVII ст. // Використання інтерактивних технологій у навчальному процесі Матеріали навчально-методичної міжвузівської конференції 14 квітня. – Одеса, 2005. – С. 99 – 102.
3. Кулачинський М.М. Ідея сильної влади у суспільстві в трактовці Т. Гоббса, Ж.Б. Боссюе та Х. Томазія: порівняльно-критичний аналіз // Записки історичного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова. – Одеса, 2005. – Вип. 16 209 – 215.
4. Кулачинський М.М. Дослідження Р.Ю. Віппера європейської суспільно-політичної думки XVI – XVII ст. // Записки історичного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова. – Одеса, 2006. – Вип.. 17. – С. 243 – 251.
5. Кулачинський М.М. Гоббс про форми політичного правління: критика античної традиції // На перехрестях світової науки. «Вікно в Європейську науку», присвяченої 140-річчю від дня народження Раймунда Фрідріха Кайндля. 20 – 21 травня – Чернівці, 2006. – С. 267 – 269.
6. Кулачинський М.М. «Левіафан» або «Океанія»: модель державної влади в політичних поглядах Т. Гоббса і Дж. Гаррінгтона // Наукові праці: Науково-методичний журнал МДГУ ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2007. – Т. 74. – Вип. 61., - С. 86 – 89.
7. Кулачинський М.М. Влада суверена – монарха у французькій політичній традиції XVI ст. // Політико-правові проблеми конституційної реформи в Україні. – Одеса, 2008. – С. 48 – 57.
8. Кулачинський М.М. Французьке дворянство в кризових умовах XVII ст. // Україна в умовах світової фінансово-економічної кризи. Матеріали V Міжрегіональної науково-практичної конференції. 12 листопада. – Одеса, 2009. – С. 295 – 230.
9. Основи демократії : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр.-канад. проект «Демократична освіта», Інститут вищої освіти. К. : вид-во «Ай-Бі», 2002. 684 с.
10. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.

Електронні ресурси:

1. Комунікація влади та громадськості: інституційний аспект». Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/293/>

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра суспільних наук

2. Офіційний сайт Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.<https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/>
4. <https://info.odmu.edu.ua/>
5. <http://moz.gov.ua>
6. <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-14092021--1945-pro-zatverdzhennja-unifikovanogo-klinichnogo-protokolu-pervinnoi-medichnoi-dopomogi-integrovane-vedennja-hvorob-ditjachogo-viku>

ОЦІНЮВАННЯ

Форми і методи поточного контролю: усний (опитування), тестування, оцінювання виконання практичних вправ, оцінювання комунікативних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті та самостійної роботи здобувачів.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач бере активну участь у занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей. Тестові завдання виконані в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані. Здобувач вільно вирішує ситуаційні завдання, впевнено демонструє практичні навички за темою заняття та вірно інтерпретує отримані дані, висловлює власну креативну думку з теми завдання, демонструє творче мислення.
Добре «4»	Здобувач бере участь у занятті; добре володіє матеріалом; демонструє необхідні знання, але дає відповіді на запитання з деякими помилками; бере участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується основною навчально-методичною та науковою літературою; висловлює власну думку з теми заняття. Тестові завдання виконані в повному обсязі, не менш ніж 70% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях. Здобувач вірно вирішує ситуаційні завдання, але допускає незначні неточності та демонструє більш стандартизовані практичні навички за темою заняття при вірній інтерпретації отриманих даних, висловлює власну думку з теми завдання, демонструє критичне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач іноді бере участь у занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на семінарських заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 50% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях. Здобувач не достатньо володіє матеріалом для вирішення ситуаційних завдань, невпевнено демонструє практичні навички за темою заняття та інтерпретує отримані дані з суттєвими помилками, не висловлює свою думку з теми ситуаційного завдання.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

Незадовільно «2»	Здобувач не бере участь у занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування не виконано. Ситуаційне завдання не виконано.
---------------------	--

Форми і методи підсумкового контролю: залік.

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять. Самостійна робота здобувача, яка передбачена в програмі, контролюється і оцінюється при поточному контролі.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо дедлайнів та перекладання:

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.
- Перекладання незадовільної оцінки проводиться в дні консультацій і відпрацювань; при дистанційному навчанні – в терміни, визначені й узгоджені з викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності:

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра суспільних наук

- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

Політика щодо відвідування та запізень:

Відвідування всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять) є обов'язковим.

Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг, або лікарська піжама, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, методичні вказівки, альбом.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

Використання мобільних пристроїв:

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

Поведінка в аудиторії:

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.

освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.